

# Керівник практики: оформлення, оплата праці



**Ганна ГОРИНА,**  
директор аудиторської  
фірми «СІНТЕЗ»,  
президент «Асоціації  
професійних мегаторів»

*Чи можливе навчання без удосконалення знань на практиці? Звичайно ж, ні. Саме тому практика для кожного студента та учня – важлива, важка, але цікава складова навчального процесу. Для того щоб проходження практики було чітко регламентованим та достатньо врегульованим процесом, є відповідні положення законодавства, що надають таку можливість. Крім того, існує фінансова підтримка підприємств, що погоджуються на практикантів-студентів ВНЗ, – оплата праці керівнику практики відбувається за рахунок освітнього закладу, що направляє на підприємство практикантів.*

**Порядок проходження практики встановлено наступними підзаконними актами:**

- для студентів – «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» № 93 від 08.04.1993 (далі – Положення № 93);
- для учнів – «Порядком надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики» № 992 від 07.06.1999 (далі – Положення № 992).

Перелік видів практики для кожної спеціальності, їх форми, тривалість і терміни проведення індивідуальні, оскільки встановлюються навчальними закладами і визначаються в навчальних планах.

**По-перше, розглянемо основні моменти проходження практики студентами вищих навчальних закладів.**

Між підприємством, яке визначено як місце проходження практики, та вищим навчальним закладом укладається договір. У Положенні № 93 наведена типова форма такого договору. В ньому регламентуються права та обов'язки сторін щодо організації практики і зазначається відповідальність за їх порушення.

**За місцем проходження практики студента вищого навчального закладу оформлюються:**

- наказ відділу кадрів, в якому вказується не лише прізвище, ім'я та по батькові практиканта, але й призначається керівник практики від підприємства, строки та умови проходження практики (див. додаток на с. 24).
- строковий трудовий договір, якщо під час практики студент буде виконувати трудові обов'язки.

У п. 3.1 Положення № 93 зазначено, що відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на керівників вищих навчальних закладів. А навчально-методичне керівництво і виконання програм практик забезпечують відповідні кафедри або предметні (циклові) комісії вищих навчальних закладів. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням у інституті, університеті та інших навчальних закладах еквівалентного рівня здійснює керівник практики (завідуючий відділом практики), який за рішенням керівника навчального закладу може бути підпорядкований проректору з навчальної роботи, а в технікумах, коледжах та інших навчальних закладах еквівалентного рівня – заступнику директора з практичного навчання (з навчально-виробничої роботи).

**Керівником практики від вищого навчального закладу може бути кваліфікований викладач, в обов'язки якого, окрім керівництва практики та контролю за її проходженням, входить:**

- інструктаж з техніки безпеки та контроль за виконанням практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку;
- надання практикантам необхідної для проходження практики документації;
- контроль за своєчасністю відвідування практикантами підприємства баз практики;
- підготовка та надання письмового звіту про проведення практики завідувачеві кафедри (заступникові директора з практичного навчання).

Відповідно до п. 3.6 Положення № 93, бази практик в особі їх перших керівників разом з вищими навчальними закладами несуть відпові-

дальність за організацію, якість і результати практики студентів.

Керівником практики від підприємства, на якому проходять практику студенти вищих навчальних закладів, є призначений за наказом керівництва підприємства досвідчений та висококваліфікований робітник підприємства що зобов'язаний:

- стежити за додержанням умов практики студентами і не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутній спеціальності;
- надавати практикантам та керівникам практики від навчального закладу можливість користуватись кабінетами, лабораторіями, майстернями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програм практики;
- проводити інструктажі з техніки безпеки та контролювати дотримання правил з охорони праці;
- за результатами практики надати характеристику кожному студенту-практиканту, в якій буде відображена якість підготовленого ним звіту.

Варто зазначити, що обов'язки безпосередніх керівників, призначених базами практики, зазначені в окремих розділах договорів на проведення практики.

### Оплата праці

Для визначення розміру витрат на практику студентів вищий навчальний заклад розробляє кошторис-калькуляцію витрат, типова форма якого наведена у додатку 1 до типового договору на проведення практики (Положення № 93). Такий кошторис складають із розрахунку вартості проходження практики одного студента за тиждень та погоджують із підприємством, що приймає до себе на практику студентів. Цей кошторис включає основні статті витрат на проходження практики студентами, а саме:

- оплата праці керівника практики від підприємства;
- витрати на організацію практики та матеріальне забезпечення практики. Витрати на матеріальне забезпечення можуть бути значні, тому що підприємство-база практики повинне забезпечувати практикантів спецодягом, матеріалами та приладами, необхідним для проходження практики;
- оплату інших витрат та заходів, які можуть проводити спеціалісти підприємств для практикантів, тощо.

Виходячи з власного досвіду, хоча звернути увагу на те, що складанням кошторису не слід не-

хтувати. Більшість вузів – бюджетні організації, і понесені ними витрати на оплату послуг баз практики можуть бути об'єктом перевірки органів КРУ.

У деяких випадках оплата праці співробітників підприємства за керівництво практикою може здійснюватись не лише за кошти навчального закладу, а й за кошти підприємства. Але частіше за все договором між вищим навчальним закладом та підприємством передбачена оплата за керівництво практики – тоді навчальний заклад укладає з працівниками підприємства трудові угоди за типовою формою, наведеною у Положенні № 93.

Незалежно від того, хто оплачує працю керівника практики та інших працівників, залучених до проведення практики, – оплата праці таких співробітників здійснюється погодинно згідно зі ставкою, наведеною у трудовій угоді або кошторисі.

Відповідно до п. 5.3 Положення № 93, оплата праці безпосередніх керівників практики від бази практики здійснюється навчальним закладом згідно з діючими в період практики ставками погодинної оплати праці працівників, зайнятих в усіх галузях народного господарства за проведення учбових занять із розрахунку одна година на одного студента на тиждень.

Відповідно до п. 5.4 Положення № 93, оплата праці керівника практики від навчально-виховних закладів (шкіл, гімназій та ін.) по керівництву педагогічною практикою студентів здійснюється за рахунок коштів вищих навчальних закладів, передбачених в кошторисах на практику за нормативами погодинної оплати.

Щодо форми оплати праці спеціалістів баз практики, треба зазначити наступне. Форма оплати таких працівників вказується в договорі і може проводитись через фінансові органи баз практики або безпосередньо навчальними закладами за трудовою угодою за формою, визначеною у додатку 2 Положення № 93.

Оплата лекцій, практичних, лабораторних і семінарських занять, консультацій і екскурсій (загальною тривалістю не більше шести годин на тиждень на групу студентів), які проводяться на базах практики кваліфікованими спеціалістами структурних підрозділів цих баз (які не керують практикою студентів), здійснюється за фактично виконані години за нормами погодинної оплати згідно з чинним законодавством України за рахунок коштів вищих навчальних закладів.

Також керівникам практики від вищих навчальних закладів, окрім сплати за виконуваними ними обов'язки із безпосереднього керування процесом практики, вищі навчальні заклади

згідно з чинним законодавством компенсують витрати на відрядження.

Щодо оподаткування оплати праці керівника практики зазначимо: оскільки керівник від бази практики є працівником підприємства, його зарплата оподатковується на загальних підставах.

### **Проходження виробничого навчання та виробничої практики учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів**

Особливості проходження практики учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики, як вже було зазначено, регламентуються Положенням № 992.

В цілому відмінностей щодо умов проходження практики між студентами вищих навчальних закладів та учнями професійно-технічних навчальних закладів не багато, та ці нюанси не суттєві з точки зору порядку оплати праці керівників практики.

Документальне оформлення проходження практики учнів професійно-технічних навчальних закладів також схоже з документальним оформленням проходження практики студентами. Відповідно до п. 9 Положення № 992, перед початком виробничого навчання та виробничої практики керівник підприємства видає наказ про персональний розподіл учнів, слухачів професійно-технічного навчального закладу на робочі місця або навчально-виробничі ділянки виробничих підрозділів чи створює учнівські самостійні навчально-виробничі підрозділи та визначає відповідно до змісту робочих навчальних програм види робіт, а також призначає з числа інженерно-технічних працівників та кваліфікованих робітників підприємства відповідальних за проведення виробничого навчання та виробничої практики, забезпечення умов і безпеки праці на рівні нормативних вимог, установлює системи оплати праці учнів, слухачів за фактично виконаний обсяг робіт відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки) та укладених із професійно-технічними навчальними закладами договорів про навчально-виробничу практику.

Щодо оплати праці керівників практики учнів професійно-технічних навчальних закладів є одна суттєва відмінність від оплати праці керівників практики студентів вищих навчальних закладів. Згідно з п. 19 Порядку № 992, таку оплату проводить підприємство, а не навчальний заклад, як у випадку практики студентів вищих навчальних закладів. Оплата за керівництво практикою може проводитися підприємством за рахунок коштів, передбачених на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів, додатково на

термін виробничого навчання та виробничої практики щомісяця у таких розмірах: 5 відсотків суми основної заробітної плати, яку вони отримують за основним місцем роботи, за наявності 1–2 учнів, слухачів, 10 відсотків – 3–4, 20 відсотків – 5–7, 30 відсотків – 8–10 учнів, слухачів.

Розглянемо розрахунок оплати праці керівників практики учнів професійно-технічних навчальних закладів на наступному прикладі.

**Приклад 1.** Головний інженер-керівник практики наглядає за двома учнями професійно-технічного навчального закладу. Оклад головного інженера – 5 000,00 грн. Тривалість практики становить два тижні.

Відповідно, керівнику практики має бути оплачено додатково 5 відсотків суми основної заробітної плати:  $5\,000,00 \text{ грн} \cdot 5\% = 250,00 \text{ грн}$ .

### **Бухгалтерський облік оплати праці керівників практики студентів вищих навчальних закладів**

Розглянемо випадок, в якому витрати, пов'язані з проходженням студентами практики, відшкодовують вищі навчальні заклади. В такому разі у бухгалтерському обліку понесені підприємством витрати не можна вважати пов'язаними з виготовленням продукції (робіт, послуг) і вони не є складовою їх собівартості.

Отриману від ВНЗ оплату треба обліковувати як цільове фінансування. Якщо підприємство отримало кошти в оплату проходження практики перед її початком, то їх відображають на рахунок 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» і після понесення витрат відображають доходи. Якщо ж оплата має бути проведена після закінчення практики, то відображають витрати і нараховують доходи. Відповідно до п. 16 П(С)БО 15 «Дохід» (положення (стандарти) бухгалтерського обліку), цільове фінансування не визнається доходом до того моменту, поки немає підтвердження того, що воно буде отримане та підприємство виконає умови щодо такого фінансування. А п. 19 П(С)БО 15 «Дохід» встановлено, що цільове фінансування для компенсації витрат (збитків), яких зазнало підприємство, визнається дебіторською заборгованістю з одночасним визнанням доходу.

Розглянемо бухгалтерські проводки щодо отримання коштів на оплату праці керівника практики на наступному прикладі.

**Приклад 2.** Підприємство «Бета» за кошторисом повинно отримати від ВНЗ передоплату на оплату праці керівника практики в розмірі 5 930,54 грн (без ПДВ). В цю суму входить:

- оплата праці керівника практики – головного бухгалтера – 3 000,00 грн;


- доплата за керівництво практикою – 458,00 грн;

- соціальні внески на фонд оплати праці керівника практики – головного бухгалтера – в загальній сумі становлять 1 272,54 грн;

- інші витрати 1 200,00 грн.

В бухгалтерському обліку для відображення операцій використовуються наступні проводки (див. табл.).

Таким чином, ми розглянули основні моменти з оплати праці керівника практики.

Щодо змін в законодавстві, що регулює питання проходження практики та оплати витрат баз практики, слід зазначити, що проект Трудового кодексу не містить положень, які б внесли суттєві зміни до існуючого на сьогодні порядку та законодавчо встановлених норм з цих питань. 

**Співавтор статті: Олена ПАНИЧ, старший бухгалтер Аудиторської фірми «СІНТЕЗ», спеціаліст із кадрового обліку та заробітної плати**

**Таблиця. Бухгалтерські проводки щодо отримання коштів на оплату праці керівника практики**

Зміст господарської операції	Бухгалтерські проводки		Сума, грн
Отримано оплату від вищого навчального закладу	311	48	5 930,54
Нараховано заробітну плату головному бухгалтеру – керівнику практики	92	661	3 000,00
Нараховано доплату за керівництво практикою	977 (94)	661	458,00
Нараховано соціальні внески на заробітну плату головному бухгалтеру – керівнику практики (з розрахунку 36,8 %)	92	65	1 104,00
Нараховано соціальні внески на заробітну плату головному бухгалтеру – керівнику практики (з розрахунку 36,8 %)	92	65	168,54
Відображено інші витрати	977 (94)	13, 20, 22...	1 200,00
Нараховано дохід	48	746	5 930,54

**Додаток. Зразок наказу про проходження технологічної практики студентами-практикантами**

**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СОЛОДОЩІ УКРАЇНИ»**

**НАКАЗ**

«25» вересня 2013 р. м. Харків № 134-П

*Про проходження технологічної практики студентами-практикантами*

**НАКАЗУЮ:**

- Для проходження технологічної практики в період з 25 вересня по 25 жовтня 2013 р. прийняти таких студентів п'ятого курсу спеціальності 0328 «Технологія виробництва кондитерських виробів» Харківського державного університету харчової промисловості:
  - Худковського Олександра Олександровича,
  - Сердюка Петра Васильовича,
  - Борову Надію Миколаївну.
- Худковського Олександра Олександровича, студента-практиканта, з 25 вересня по 25 жовтня 2013 р., на період проходження технологічної практики прийняти на роботу за строковим трудовим договором зі встановленням режиму неповного робочого часу в цех № 4 на посаду помічника оператора технологічної лінії з виробництва шоколадних виробів.
  - Бухгалтерії провести відповідну оплату.
- Керівником практики від підприємства призначити головного технолога виробництва Мілявського В. О.
- Забезпечити необхідні умови для виконання студентами-практикантами програми практики:
  - інженеру з охорони праці Вознесенському В. Л. – провести інструктажі з охорони праці;
  - завідувачу складу матеріалів Глуценко Ю. Д. – видати спецодяг за нормами, встановленими для штатних працівників підприємства;
  - завідувачу лабораторії № 1 Чайному А. І. – провести практичні заняття згідно з вимогами програми практики;
  - начальнику відділу автоматизації Карпову Н. Н. – допустити студентів-практикантів до користування комп'ютерною та оргтехнікою для підготовки звіту з практики.

Підстава: договір на проведення практики студентів вищих навчальних закладів № 152 від 18.09.2013.

Директор Шмаков В. П. Шмаков

До справи № \_\_\_\_

*(посада, підпис, ініціал(и) та прізвище виконавця) (дата)*